

pičenih obilo števil in imen, in od tod izvira nekaka suhoparnost, ki nikakor ne miče čitatelja.

Marsikaj se po nepotrebnem ponavlja, n. pr. Palackega pismo o frankobrodskem zboru in njega vsebina se omenja na str. 4. in 17., dr. J. Mengingerja spis »Kmet in narodnost« na str. 35. dvakrat; na str. 140. se v isti vrsti dvakrat imenuje dr. Št. Kočevar i. t. d.; na str. 111. čitamo, da smo že razvideli iz življenjepisa Slomšekovega, ki pa šele sledi i. t. d.

Mnogobrojne opazke, katere nam obeta obilica znamenj, dobimo šele v bodočem delu. Mislim, da bi bilo bolje, ako bi se bilo dodalo še toliko prostora, da bi dobili celo dobo v III. zvezku z beleškami vred. Varčnost Matičina (ka-li?) tu ni umestna; takisto naj bi narodne pesmi izhajale v večjih snopičih, da bi bilo izdanje poprej izvršeno.

Ker je že III. zvezek, kakor smo zgoraj priznali, boljši, nego sta bila prva dva, se je nadejati, da se prof. Glaser v zadnjem zvezku postavi povsem na literarno-historično stališče ter opusti sedanjo bibliografsko metodo. K temu ga gotovo izpodbudi že snov sama — Stritarjeva doba.

*Fr. Vidic.*

**Bodoča izdaja Prešernovih poezij.** Pod tem naslovom je objavil g. Vlad. Levec svoje misli in nasvete o bodoči ilustrovani izdaji Prešernovih poezij. V tem spisu priporoča izdajatelju, naj priredi novo izdajo tako, da bode »fotografsko natančen ponatisk« izdaje iz leta 1847. —

Kaj je načelo kritične metode, o tem so vsi »jezikoslovci« edini. Za-nje ni treba pisati o upravičenosti in potrebi kritične metode, ker so vsi »jezikoslovci« prepričani, da je v kritične svrhe treba tudi kritične izdaje. Ako je bodoča izdaja namenjena jezikoslovcem, naj se tako uredi, da bode ugajala le-tem.

Bodoča izdaja pa menda ni namenjena samim jezikoslovcem, kar svedoči že to, da bode ilustrovana; ker so pa ilustrovane izdaje navadno za širše občinstvo, se mora ozirati na-nje izdajatelj. Za jezikoslovce zadostujejo izvodi izdaje iz leta 1847., katerih je za kritične svrhe še zadosti, tako da za-nje ni treba ponatiska. Občinstvo pa si ne mara ob Prešernovih poezijah ostriti kritičnega duha, nego se hoče naslajati s poezijo Prešernovo. Zategadelj je treba podati čitajočemu občinstvu poezije v taki obliki, da bodo njemu ugajale. Glavno načelo izdaje torej mora biti, da se čitatelj ne bode izpodtikal ob zastarele jezikovne oblike in ortografske spake, ki navadnega čitatelja motijo in mu kvarijo uživanje poezije. Kjer torej ne zahteva srok ali rima drugače, naj izdajatelj zamenja stare oblike z novimi in pravilnimi in piše »dekletom« namesto »dekletam«, »Izraelcem« n. »Izraelcam«, »pritiska« n. »pertiska«, »zlata leta« n. »zlate leta«, »da« n. »de«, »pod oknom« n. »pod oknam«, »druzega« n. »druziga«, »srcé« n. »sercé« itd. — Tako bi bil Prešeren sam popravil svoje poezije in se ne bi bil svojeglavno držal starih oblik. Kot primer navajam samo nekaj besed. V »Lenori« čitaš v 43. stihu »Vse dobro je kar bog sturi«. Tako je natisnjeno v Kranjske Čebelice prvih bukvicah od leta 1830. V svoji izdaji iz leta 1847. pa je Prešeren popravil »sturi« v »stori«. V 48. stihu ima Čebelica besedo »zdej«, v izdaji Prešernovi pa čitaš »zdaj.«<sup>1)</sup> — V 69. in 70. stihu sta obliki Čebelice »vekomaj« in

<sup>1)</sup> Narobe pa ima v st. 171. Čb. zdaj, Prešernova izdaja »zdej«. — Ali naj ima tudi nova izdaja v eni in isti pesmi različne oblike?

‚obdaj‘ izpremenjeni v ‚vekomej‘ in ‚obdej‘. St. 105. ‚berš‘ Čeb. ‚berž‘ izd. Preš., 118. ‚necoj‘ in ‚nocoj‘, 128. ‚morem‘ in ‚moram‘, 139. ‚daleč‘ in ‚deleč‘, 148. ‚poperjela‘ in ‚poprijela‘ itd. itd. Včasih je starejša redakcija pravilnejša n. pr. v stihu 47. je besedilo, ‚kaj nek' sim permolila' vsekakor pravilnejše, nego poznejše ‚koga sim permolila', in jaz se ne bi prav nič obotavljal ter vzprejel v novo izdajo starejšo redakcijo, ker je slovnično pravilnejša, ter zapisal: ‚Kaj nek' sem primolila!' Saj s tem ne bi popraviljal Prešerna, nego samo njega samega prepisal v modernem pravopisu. Tako delajo tudi Nemci s svojimi klasiki. Nihče ne podaje n. pr. Bürgerjevih pesmi v stari ortografiji originalne izdaje iz leta 1789. Tam se čitajo besede: Nachtfeyer, Mayenlüftchen, Blüthe, Neugebohrnen, bey, Müschgen, Federbüschgen, Sprütze, vortreffliche, Liebesköniginn itd. itd., namesto Nachtfeier, Maienlüftchen, Blüte, Neugebornen, bei, Müschchen, Federbüschchen, Spritze, vortreffliche, Liebeskönigin. — Tudi Francozi ne ponujajo svojih starejših pisateljev v starinski ortografiji in ne pišejo: ‚Je suis fachée qu' a vostre veue Je paraist avec cet habit', nego ‚Je suis fachée, qu' à vôtre vue, Je paraît avec cet habit'. Ne ‚Je me suis toujours fait parvistre Vaillant . . . comme an combat', nego ‚paraître'. Ne ‚Je voudrois bien, que ma beauté fust esgalle a vostre courage', nego ‚Je voudrais bien que ma beauté fût égale á votre courage. — Oboje se je čitalo nekdanj in se čita sedaj enako, kakor je Prešeren govoril prav tisti jezik, ki se še sedaj govori, samo pravopis je različen. Temu pravopisu nismo več vajeni in ne bi mogli umeti, čemu bi se nam usiljevale Prešernove poezije v zastarelem pravopisu. V narečju pravimo še dandanes ‚dekletam, Izraelcam, pertiska itd.', pišemo pa ‚dekletom, Izraelcem, pritiska itd.' Razlika torej ni jezikovna, nego je samo ortografska. Čeprav čujem koga, ki mi pravi ‚kdaj si pršou?' vendar-le zapišem ‚kdaj si prišel' in si mislim, da je res tako govoril, in da sem res tako zapisal, kakor je oni povedal, ker se njegov izgovor in običajno pismeno beleženje ujemata.

Druga stvar je, da se besedilo pesnikovo ne sme svojevoljno popravljati. Ako je Prešeren rekel: ‚Ker v Dónovo Sava se bistra izlije' m. ‚izliva', nima nihče pravice ga popravljati, nego na prosto konstatovati, da je Prešeren tukaj krivo upotrebil dovršnik namesto nedovršnika. In tako v vseh posameznih slučajih. V tem obziru je mesto kritiki, ki naj skrbno čuva Prešernove besede. V tej točki smo edini jezikoslovci in nejezikoslovci.

Mimogrede pa tukaj še omenjam, da tudi nihče nima pravice Prešernovega imena popravljati, ne rodbinskega, ne krstnega. Ako je Prešeren sam sebe imenoval ‚Franceta«, si tudi mi lahko zadovoljimo z njegovim imenom in ga ne pačimo v Franciška. Tudi pisatelji drugih narodov upotrebljujejo taka ‚hypocoristica«, n. pr. Nemci ‚Hans Hopfen«, ‚Max von Schenkendorf«, ‚Harry Heine«, ‚Klaus Grot«, ali pa naši bližnji sosedje hrvaški in srbski pisatelji: ‚Grga Martić«, ‚Sima Milutinović«, ‚Andra Gavrilović« i. t. d., ki ne imenujejo sebe samo v šali tako, nego tista svoja imena postavljajo na čelo resnim književnim delom.

Ako navaja g. Vl. Levec edino kritično izdajo slovenskih pisateljev, namreč Levstikova dela, katera je izdal g. prof. Levec, kot vzor bodoči izdaji Prešernovih poezij, si dovoljujemo opomniti, da je baš Levstik ustvaril naš sedanji pravopis, in da je bilo v izdaji njegovih del lahko zadovoljiti

potrebam kritike in estetike, t. j. moglo se je ugoditi filologom in čitajoči publiki, ki išče uživanja in naslade, ne pa učenega kritičnega aparata.

V našem prepričanju nas ne more podrmati niti to, da so takšno izdajo priporočali prof. Krek, Jagić, Oblak, Štrekelj in Murko. Vsi so jezikoslovci, in z jezikoslovnega stanovišča imajo prav in se jim prav radi pridružujemo tudi mi. Ako pa hoče ilustrovana divotna izdaja ozir jemati na širše čitajoče občinstvo, onda se uredi izdaja primerno potrebam nefiloloških čitateljev. Obema ob enem ugoditi, ni mogoče, ako se kritika ne zadovolji s tem, da v predgovoru ali pa v tolmaču iznese na vidik to, kar je potrebno.

**La loi du Vinodol.** Traduite et annotée par Jules Preux. Paris 1897. To je lična brošura, v kateri je Francoz Jules Preux natančno seznanil svoje rojake z zanimivim slovanskim spomenikom. — »Zakon Vinodolski« je v slovanski pravni zgodovini dokaj znan in je važen iz treh razlogov: radi svoje starosti — nastal je konec XIII. stoletja, l. 1288. — radi jezika, ki je pristno narodno narečje dotičnega kraja, in radi glagolske azbuke, v kateri je pisan. Prvi ga je izdal Anton Mažuranić l. 1843. v periodičnem listu „Kolo“ (članci za literaturo, umetnost in narodni život, v Zagrebu) na podlagi edinega rokopisa na pergamenu, ki je sedaj v kraljevskem muzeju v Zagrebu. Najbolj pa je v vsakem oziru pojasnil ta spomenik prof. Jagić, ki ga je l. 1880. izdal v Peterburgu ter mu dodal temeljit filološki in zgodovinski komentar. Na podlagi tega Jagićevega dela je priredil Jules Preux svojo izdajo. — V prvem delu „Introduction (14 str.)“ podaje pisatelj geografske in zgodovinske podatke o Vinodolu, opisuje spomenik ter razpravlja o izdajah in razpravah raznih učenjakov: Antona Mažuranića (prva izdaja 1843. l.), Bodjanskega (1845.—46.), W. A. Macieiowskega (poljski prevod v zborniku „Historija prawodawstw slowjanskich, Varšava 1865), V. Jagića (Primeri starohrvatskoga jezika, Zagreb 1866, „Das Datum des Statutes von Vinodol“, „Archiv“ 1880, in ruska njegova izdaja 1880), F. J. Leontoviča (Drevnee khorvato-dalmatsko zakonodateljstvo 1868), A. M. Evreinove (1878), dr. Hermenegilda Jirečka (Svod zakonů slovanských, 1880), R. Daresta (Études d'histoire du droit, Paris, 1889.), in izdajo zagrebške akademije „Hrvatski pisani zakoni“ 1890, katero je oskrbel dr. Fr. Rački. — Ker je rabil pisatelj vsa geografska imena v hrvaški obliki mesto italijanskih ali nemških izrazov — in tako je prav, da dobe prava slov. imena med svetom svojo veljavo — zato je podal na str. 13. kratek slovarček lastnih imen.

Za vodom sledi spomenik sam v francoskem prevodu (str. 15. do 31.). Rabil je ruski tekst Jagićeve izdaje, katerega je pa vedno primerjal s hrvaškim. K temu je pridedjal „Notes“ (opazke str. I—XL, torej celih 40 strani), v katerih se zopet naslanja na Jagića, dasi se tu pa tam loči od Jagićevega mnenja.

Jules Preux ni podal sicer nič novega, to sam priznava na str. 12., pišoč: „Je n'ai pas la prétension de rien innover dans l'étude de la loi du Vinodol, ni l'outrecuidance de faire mieux que Jagić et Rački. Je n'ai eu d'autre intention que de m'efforcer de faire connaître cette législation si peu connue, de soumettre aux historiens du droit un document, qui avait pu leur échapper.“ Seznaniti je hotel s tem slovanskim spomenikom svoje